ΦΡΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΤΑ ΚΑΡΦΙΑ ΤΟΥ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΥ

Ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις γιὰ τὰ καρφιά. Τί λένε τὰ Βυζαντινὰ κείμενα. Πῶς βρῆκε ἡ Ἁγία Ἑλένη τὰ καρφιά. Ἡ τριχυμία κατὰ τὴν μεταφοράν. Πῶς γαλήνεψε ἡ θάλασσα. Ἡ γιορτὴ τῆς 27 Φεβρουαρίου. Ἡ περικεφαλαία τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Τὸ καρφὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Γεωργίας. Οἱ Φράγκοι καὶ τὰ καρφιὰ τοῦ Σωτῆρος. Τὸ σιδερένιο στέμμα τῆς Λομβαρδίας. Ὁ Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος. Πέδευσι σεισμοί. Γιατὶ σείεται καὶ τρέμει ἡ Γῆ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καρφιῶν καὶ τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια. Τὰ βάσανα τῶν Γύφτων ποὺ δὲν θὰ τελειώσουνε ποτέ. Μιὰ κατάρα τῆς Θεοτόκου.

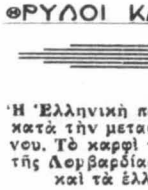

ΥΜΦΩΝΑ μὲ τὰς παραδόσεις τῆς ἐκκλησίας μας, ἡ ἁγία Ἑλένη, ἡ μητέρα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀφοῦ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος ἐπῆγε στὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ βρῆκε τὸν Τίμιο Σταυρό, ἀνεκάλυψε μαζὺ μὲ τὸ Σταυρὸ καὶ τὰ καρφιὰ μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἑβραῖοι σταυρώσαν τὸ Χριστό, τὰ ὁποῖα καὶ παρέλαβε μαζύ της στὴν Κωνσταντινούπολι. Τὰ καρφιὰ αὐτὰ ἦσαν τέσσαρα.

Στὸ δρόμο, ἐνῶ γύριζε μ' ἕνα πλοῖο ἀπὸ τὴν Ἁγια Γῆ, τὴν ἔπιασε μιὰ τόσο μεγάλη τρικυμία, ποὺ λίγο ἔλειψε νὰ πνιγῆ. Τότε μέσα στῆς τρικυμίας τὸ κακό, καὶ τὴν παραζάλη τοῦ κινδύνου, ἄκουσε μιὰ δυνατὴ φωνή, σὰν νὰ τὴν ἔφερνε ἀπὸ μακρεὰ ὁ ἄνεμος, ποὺ φυσοῦσε ἄγρια κ' ἔσχιζε τὰ πανιὰ τοῦ πλοίου :

— Κάρφωσε τὴ μανία τῆς θαλάσσης μὲ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ καρφιά!... ἔλεγε ἡ φωνὴ αὐτή.

Ἡ ἁγία Ἑλένη ἐννόησε τότε ὅτι δὲν ἐπρόκειτο γιὰ φωνὴ ἀνθρώπινη. Κατάλαβε πὼς ἡ φωνὴ ἐρχόταν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς κι' ἀμέσως πέταξε στὴ θάλασσα τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ καρφιὰ τῆς σταυρώσεως τοῦ Θεανθρώπου. Εὐθὺς τότε ἡ θάλασσα γαλήνεψε, πέσανε τὰ κύματά της, οἱ ἄνεμοι ἐκόπασαν καὶ τὸ πλοῖο ἔφτασε ἥσυχα στὴν Κωνσταντινούπολι.

***

Ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία καρφιὰ ποὺ ἀπόμειναν, διηγοῦνται πὼς τὸ ἕνα τὸ ἔβαλε στὴν περικεφαλαία του, ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, τὸ δὲ ἄλλο τὸ ἔδεσε μὲ χρυσάφι, στὸ χαλινάρι τοῦ ἀλόγου του.

Ἡ ἁγία Ἑλένη μάλιστα ὥρισε καὶ ἡμέρα γιὰ νὰ προσκυνᾶη ὁ λαὸς τὸ χαλινάρι αὐτὸ ποὖχε ἐπάνω του τὸ καρφὶ τοῦ Σωτῆρος, τὴν 27ην Φεβρουαρίου.

Αὐτὰ λέει ἡ παράδοσις γιὰ τὰ καρφιὰ τοῦ Θεανθρώπου. Σήμερα πειὰ κανένας δὲν γνωρίζει ποῦ βρίσκονται καὶ τί ἀπέγιναν τόσο τὸ χαλινάρι δσο καὶ ἡ περικεφαλαία τοῦ Κωνσταντίνου.

***

Τὸ τέταρτο ὅμως καρφὶ φυλαγότανε στὸ Θησαυροφυλάκιο τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Μετὰ καιρὸ τὸ ἐδώρησε στὸ βασιλέα τῆς Γεωργίας Μυριάνην.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος, τὸ καρφὶ αὐτὸ ἀπεστάλη ἀπὸ τὸ βασιλέα τῆς Γεωργίας Ἄρκυλλον στὴ Μόσχα, ὅπου κατετέθη στὸ Κρεμλῖνο, στὸν ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, μέσα σ' ἕνα κιβωτίδιο χρυσό :

Τὸ μῆκος τοῦ καρφιοῦ αὐτοῦ ἦταν ἕνα καὶ τρία τέταρτα δακτύλου, ἦταν δὲ φκιασμένο ἀπὸ σίδερο. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Μόσχας, πολλὲς φορὲς τὸ ἔπαιρναν μὲ πομπή, στὰ σπίτια τους καὶ ἔκαναν ἁγιασμοὺς καὶ παρακλήσεις.

Ἄγνωστον ὅμως εἶνε ἐπίσης σήμερα τί ἀπέγινε καὶ τὸ καρφὶ αὐτό, ἂν τὸ ἁρπαφάνισαν οἱ Μπολσεβίκοι ἢ ἂν ὑπάρχει ἀκόμα στὴ Μόσχα.

***

Ἐκτὸς ὅμως τῶν καρφιῶν αὐτῶν, ὑπάρχουν σήμερα καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὅτι εἶνε ἐκεῖνα ποὺ σταύρωσαν τὸ Χριστὸ καὶ προσκυνοῦνται μὲ σεβασμό.

Ἕνα ἀπὸ τὰ καρφιὰ αὐτὰ φυλάσσεται σήμερα στὴ Ρώμη. Ἕνα ἄλλο πάλι λένε πὼς εἶνε «ἐμπεπηγμένον» στὸ γνωστὸ «σιδερένιο στέμμα» τῆς Λομβαρδίας, τὸ ὁποῖο φυλάσσεται ἀπὸ πολλῶν αἰώνων στὸ Μόντσο τῆς Βορείου Ἰταλίας.

Στὸ βάθρο, πάλιν τοῦ σταυροῦ, ποὺ στήθηκε στὸν ἐν Πετρουπόλει ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Καζάν, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1888, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὁ Γ' μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, βρίσκεται μέσα σὲ μιὰ γυαλένια θήκη ἕνα σιδερένιο καρφί, ἴσο στὸ μέγεθος καὶ στὸ πάχος, μὲ τὰ ἄλλα καρφιά, μὲ τὰ ὁποῖα λένε ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Τὸ καρφὶ αὐτό, λέγουν ὅτι εἶνε ἀρμοιότυπο μὲ ἐκεῖνο ποὺ βρίσκεται στὴ Ρώμη, ἀπεστάλη δὲ ὡς ἄδωρον στὸ ναὸ αὐτὸν στὰ 1888, ἀπὸ τὸν διευθυντὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χοροῦ Φατέγιεβ.

***

Ἄλλη παράδοσις τῶν βορείων λαῶν τῆς Εὐρώπης ἀναφέρει ὅτι τὰ καρφιὰ αὐτά, μὲ τὰ ὁποῖα σταυρώθηκε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τὰ πῆρε μετὰ τὴν ἀποκαθήλωση, ὁ Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν παράδοσι ἦταν σιδερᾶς.

Τὰ ἔχει δὲ πάντοτε καὶ τὰ κουβαλᾶ μαζύ του μέσα στὸ θυλάκιό του.

Ἀπὸ τὰ χρόνια ὅμως, τὶς βροχὲς καὶ κακοκαιρίες, τὰ ροῦχα του σάπισαν καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ κρατήσουν πειὰ τὸ βάρος τῶν καρφιῶν, τὰ ὁποῖα τοῦ πέφτουνε συχνὰ ἀπάνω στὴ γῆ. Κι' ὅταν πέσουν ἡ γῆ τρέμει καὶ κλονίζεται ἀπὸ τὴ φρίκη της, ἔτσι δὲ γίνουνται οἱ σεισμοί.

***

Πόσα ἦσαν τὰ καρφιά, μὲ τὰ ὁποῖα σταύρωσαν τὸ Χριστό ;

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τρία, κατὰ τὰς διαφόρους παραδόσεις τέσσερα καὶ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν λαογραφίαν πέντε. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἑλληνικοὶ «Θρῆνοι» τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, γιὰ πέντε καρφιὰ μιλοῦνε. Πέντε καρφιὰ ἀναφέρει καὶ τὸ κατωτέρω Ἠπειρωτικὸ «τραγοῦδι τοῦ Χριστοῦ», ποὺ τὸ λένε τὰ παιδιά, τὸ βράδυ τῆς Μεγάλης Πέμπτης γυρίζοντα στὰ σπίτια καὶ μαζεύοντας αὐγά :

— *Χαλκιά, χαλκιά, φκιάσε καρφιά, φκιάσε τρία περόνια,*
Κι' ὁ Φαραώνης, τὸ σκυλί, βάζει καὶ φκιάνουν πέντε.
— *Ἐσὺ χαλκιὰ ποὺ τἄφκιασες ἐσὺ νὰ τὰ διατάξης.*
— *Ἐγώ, ἐγὼ ποὺ τἄφκιασα, ἐγὼ νὰ τὰ διατάξω,*
τὰ δυὸ βάλτε στὰ χέρια του, τὰ δυὸ βάλτε στὰ πόδια
τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερό, βάλτε το στὴν καρδιά του.

Οἱ γύφτοι οἱ ὁποῖοι ἔφτιασαν τὰ καρφιὰ τοῦ Χριστοῦ θεωροῦνται ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ καταραμένοι. Μόνον σὲ μερικὰ μέρη τῆς Ἠπείρου, ὅταν πεθαίνουν τὰ παιδιά τους, οἱ γονεῖς των δίνουν τὰ νεογεννημένα στοὺς γύφτους νὰ τὰ βαφτίσουν, γιὰ νὰ γελάσουνε τὸ χάρο, βασιζόμενοι στὴν παρόλησι ποὺ λέει : «Ὅταν σοῦ βαφτίσει γύφτος τὸ παιδί, δὲν πεθαίνει». Κατὰ τὴν δημώδη, τέλος, ποίησι, ἡ Παναγία ἔδωσε τὴν ἑξῆς κατάρα στοὺς γύφτους γιὰ τὸ ψταίξιμό τους :

"Αϊντε μωρὲ Ἀτσίγγανε ποτ' ἀχυλιὰ μὴν κάνης,
οὔτε ἡ τραχηλίτσα σου, πουκάμισο μὴν βάλη,
τὸ σπίτι σου ποτὲ ψωμί, ποτὲ νὰ μὴ χορτάση ..

Τὸ Μαρτύριο τοῦ Σωτῆρος
(Πίναξ τοῦ Τισσιανοῦ)

δὲν πολυκαταλάβαινε, τοῦ ξαναλέει :

— Πάρ' τα...

Κ' ἐπειδὴ ὁ ἄλλος ἐξακολουθοῦσε νὰ μὴν καταλαβαίνει, καὶ κοίταζε, σὰν ἀποσβολωμένος, τοῦ ξαναλέει πάλι :

— Σ' τὰ χαρίζω...

Τότε κι' αὐτὸς τὰ πῆρε βιαστικά, καὶ χωρὶς νὰ καταλάβει πάλι, βρέθηκε ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησία, μέσα σ' ἕνα ἔρμο σταυροδρόμι.

Κ' ἔπειτα τὄβαλε στὰ πόδια, σὰν τρελλός,—καὶ χάθηκε, γιὰ πάντα, μέσ' στὴ νύχτα..

. . . . . .

Καὶ τὸ πρωὶ ποὺ ξύπνησαν οἱ ἄλλοι, καὶ μπῆκαν πάλι μέσ'στὴν ἐκκλησία, καὶ τὰ βρῆκαν ὅλα ρημαγμένα, ἔμπηξαν μὲ τρόμο τὶς φωνές !

Μαζεύτηκε κόσμος πολύς, κ' ἔκανε τὸ σταυρό του. Τὸ νέο μαθεύτηκε παντοῦ, κ' ἔγινε θρῆνος μέσ' στὴν πολιτεία. Στάλθηκαν μηνύματα παντοῦ.

Ἀλλὰ κανεὶς δὲ μπόρεσε νὰ πεῖ γιατί, τώρα, τὰ μάτια τοῦ Χριστοῦ, φέγγανε ἀκόμα πιὸ πολύ—τώρα, ποὺ ἦταν ἄδεια καὶ ξεριζωμένα—παρὰ πρίν, ποὺ τὰ στύλωνε στὰ πλήθη, ἀγγιχτα, λαμπρὰ καὶ γαλανά...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ